

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ РОБОТИ ДОШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ З РОЗВИТКУ ПРИРОДНИЧО-ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДОШКІЛЬНИКІВ ЗГІДНО НОВОЇ РЕДАКЦІЇ БАЗОВОГО КОМПОНЕНТА ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

*«Любімо, бережімо природу —
вічне джерело нашого життя і творчості.
Вона нам у стократ більше віддасть,
ніж ми їй можемо дати.»*

М. Рильський

Організація життєдіяльності дітей з урахуванням освітньої лінії «Дитина у природному довкіллі» нової редакції Базового компонента дошкільної освіти дає змогу забезпечити належний рівень розвитку природничо-екологічної компетентності дошкільників та містить доступні дитині дошкільного віку уявлення про природу планети Земля та Всесвіт, розвиток емоційно-ціннісного та відповідального екологічного ставлення до природного довкілля.

Природнича освіченість передбачає наявність уявлень дитини про живі організми і природне середовище, багатоманітність явищ природи, причинно-наслідкові зв'язки у природному довкіллі та взаємозв'язок природних умов, рослинного і тваринного світу, позитивний і негативний вплив людської діяльності на стан природи. Ціннісне ставлення дитини до природи виявляється у її природодоцільній поведінці: виважене ставлення до рослин і тварин; готовність включатись у практичну діяльність, що пов'язана з природою; дотримування правил природокористування.

Основою формування свідомого ставлення до природи є знання про неї. Допомогти дитині усвідомити себе активним суб'єктом природи — це одне з головних завдань із ознайомлення дітей дошкільного віку зі світом природи. Серед багатьох напрямів ознайомлення дошкільнят з природою важливим є формування в дитини цілісної картини навколишнього світу. Малюки засвоюють знання про існуючі зв'язки в природі і залежності між ними, у них формуються екологічні уявлення, діти усвідомлюють вплив діяльності людини на природу. На основі цих знань виховуються гуманні почуття, формується практичний позитивний досвід спілкування з природою. Найбільшу насолоду і радість, найпалкішу любов до рідного краю, до життя викликає спілкування з природою. Світ природи сповнений дивовижних барв, чудових звуків, досконалих рухів і форм. Спілкування з природою, навіть просто її споглядання, приносить нам радість.

Перед педагогом стоїть завдання — виховати підростаюче покоління в традиції гармонійного співіснування з природою, раціонального використання та відтворення її багатств, у психологічній готовності оберігати природні цінності. Навчитися самим і навчити цього своїх майбутніх дітей. Відкрити перед ними красу навколишнього світу, а в цій красі навчити бачити духовне благородство, сердечність, і на основі цього утверджувати прекрасне в собі. Виховувати бажання охороняти й примножувати все, чим багата рідна земля. Тобто, ми повинні закласти в свідомості дітей відчуття навколишнього світу як свого дому і підвести їх до розуміння таких понять, як екологічна культура, екологічна освіта, екологічне виховання, екологічна свідомість.

Кожна дитина приходить у світ насамперед для того, щоб пізнати та навчатись вдосконалювати себе; дізнатися, для чого живуть люди на Землі, познайомитися з умовами життя та його основними законами — природними, предметними, соціальними, їй належить навчатися у відповідності, а не всупереч цим законам, відкривати для себе та інших людей свої можливості й здібності, знаходити своє місце у складному й суперечливому широкому світі, почуватися в ньому щасливою. Визначна роль дорослого — допомогти зростаючій особистості жити власними силами, у злагоді з довкіллям і злагоді з собою, бути активним суб'єктом життєдіяльності.

Отже, щоб навчити дітей любити та берегти природу, потрібно передусім дати вихованцям знання про неї:

- Сформувати переконання у тому, що в природі немає жодного об'єкта тільки корисного або тільки шкідливого.
- Усе в природі взаємопов'язане і має велике значення для існування людини і життя загалом.
- Для удосконалення навчально-виховного процесу доцільно використовувати класичні та нетрадиційні форми, прийоми роботи, що допоможе дітям з'ясувати, усвідомити причинно-наслідкові зв'язки в природі.
- Щоб формувати вміння дітей бачити, відчувати, розуміти красу навколишнього світу та отримувати естетичну насолоду від спілкування з ним, важливо щоденно використовувати, як приклад, ставлення до природи дорослих людей.
- Завдання екологічного виховання можна розв'язувати під час різних видів дитячої діяльності.

У матеріалах збірника висвітлено питання ознайомлення дошкільників з природним довкіллям та формування у них елементів екологічних знань на основі роботи за Базовою програмою розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі». Подано орієнтовне календарне планування на всі вікові групи за сферою життєдіяльності «Природа», план роботи екологічної студії «Юні друзі природи», конспекти занять.

Запропоновані матеріали апробовано в дошкільних закладах м. Тернополя.

Заняття збірника поєднують пізнавальні та виховні завдання з використанням ігрових проблемних ситуацій. Автори звертають увагу читачів на те, що подане планування є орієнтовним і пропонується для творчого використання.

*Мельниченко Н.Б.,
вихователь-методист ТДНЗ № 12 «Пізнайко»*

Лінії розвитку

- П. — пізнавальний розвиток
- Ф — фізичний
- С.-м. — соціально-моральний
- Е.-ц. — емоційно-ціннісний
- М. — мовленнєвий
- Х.е. — художньо-естетичний
- К. — креативний

Орієнтовна тематика планування життєдіяльності дітей дошкільного віку
Освітня лінія «Дитина у природному довкіллі»
Тематичні тижні

	I молодша група	II молодша група	Середня група	Старша група
Вересень	• На квітнику. • Красиві осінні квіти. • Жучок-сонечко та його друзі комахи. • Дощик, дощик, кап-кап-кап.	• Осінь-господарочка. • На городі. • Дарунки із саду. • Чом ти, осінь, золота?	• Подих осені. • Літо-літечко, бувай. • Кмітливі діти все знають про квіти. • Осінні клопоти.	• «Тихо осінь ходить гаєм». • Що дарують нам дерева. • Пейзаж осіннього лісу. • Ліс — легені планети.
Жовтень	• Дари осіннього саду. • Зберемо яблука та груші. • Чим корисні фрукти. • Окраса саду — калина.	• Пригоди осіннього лісу. • «Крізь землю пройшов, гарну шапочку знайшов». • І летять птахи у вирій. • Казкові дерева (народознавство).	• Золота пора — барвіста. • Осінь-художниця. • Танець осінніх листочків. • Цілющі ягоди.	• Чарівниця-осінь землю прикрашає. Дари осені. • Турботи лісових мешканців. • Всюди осінь золота.
Листопад	• Дикі звірі. • У ведмедя у бору. • Їжачок-хитрячок. • «Я лисичка, я сестричка».	• У бабусі на подвір'ї. • Півник-Голосисте горлечко. • «Сірий кіт чеше лапкою живіт». • Му-му-му, молочка кому?	• На порозі вже зима. • У далекий вирій відлетіли птахи. • Як готуються звірі до зими. • День осінній дощовий.	• Земля — наш рідний дім. • Вода — скарб нашої планети. • Сонце потрібне усім. • Що таке повітря.
Грудень	• Зима-чарівниця у гості прийшла. • «Сніг-сніжок, білі всі доріжки». • Зимовий одяг. • Пташки на снігу.	• «Здрастуй, зимонько-зима». • Зимовий снігопад. • Засніжені дерева. • Турботи Дідуса Мороза.	• Зустрічаєм зиму. • Це буває тільки взимку. • «Хто це спить під дубком?» • У лісі сніг, у лісі звірі.	• Зимові явища в природі. • Де і як зігріється звірятам? • Хто живе під кригою? • Кому сняться сні про літо?

Січень	• Зимові розваги. • Ліпимо снігові кульки. • «І побігли до санчат Галя, Петрик і Кіндрат». • «Білі мухи налетіли».	• Зимові клопоти. • Біля годівниці. • Властивості йорданської води. • Зима і звірята.	• Зимова природа нашого двору. • Добрий день, сонечко. • В гості до горобини. • Куточок природи в нашій групі.	• Червона книга природи. • Зимуючі птахи. • На допомогу пернатим друзям. • Перелітні птахи.
Лютий	• Морозець-морозець. • Сонце світить, сніг рипить. • Червоні ліхтарики (снігурі). • Крижані кульки.	• Небесні світила. • А яке ти, сонечко? • Зоряне небо. • «Місяць ясенський, промінь тихесенький».	• Які таємниці приховує космос? • Сонце – небесне світило. • Чому буває день і ніч. • Зоряний простір. • Космічна мандрівка.	• Хто як зимує. • Зимовий диво-снігопад. • Іній огорнув дерева. • Вбрався ліс у пишні шати.
Березень	• Веснонька прийшла. • Весняне сонечко. • Веселі струмочки. • Чому зрадив шпак?	• Про що турбуються тварини. • Чотириліпні улюбленці. • Пташиний двір. • Дбаємо про друзів менших.	• Весняний калейдоскоп. • Чому тане сніг? • Шпаки прилетіли. • Як прокидаються дерева?	• «Сонце стукає в віконце». • Обережно, бурульки! • Дивовижний первоцвіт. • Усе живе весні радіє.
Квітень	• Природа прокидається. • Перші весняні квіти. • Вербові котики. • Розповідь весняного вітру.	• Здрастуй, весно! • Весняні прикмети. • Весняні клопоти птахів. • Весна ледачих не любить.	• Весна любить працюючих. • Що сіють і саджають навесні. • Весняна вербичка. • Великодні писанки.	• Птахи рідного краю. • З далекого вирію линуть птахи. • Пташиний переспів. • Ластівка – пташечка привітна.
Травень	• Усі весні радіють. • Дерев та кущі навесні. • Маленькі кульбабки. • Про що співає соловей.	• Красуня-весна. • Подорож весняної краплинки. • «Всюди зелень весняна і корисна, і смачна». • Бджілка-трудівниця.	• Славний місяць травень. • Зацвіли каштани. • Весняні явища в природі. • Знайомтесь, це – хрущ.	• «У світі тварин є дорослі і діти». • Дитинчата свійських тварин. • Лісові родини. • Наші маленькі пухнасті друзі.

ОРІЄНТОВНЕ КАЛЕНДАРНЕ ПЛАНУВАННЯ

ОСІНЬ

І молодша група

Вересень

День тижня	Тема дня	Ранок	Лінійка розвитку	Прогулянка І	Лінійка розвитку	ІІ половина дня	Лінійка розвитку	Прогулянка ІІ	Лінійка розвитку
ПОНЕДІЛОК	На квітнику	Спостереження за росами. Дидактична гра «Сонечко і дощик». Індивідуальна робота із закріплення назв основних кольорів. Виховання культурно-гігієнічних навичок (далі КГН): привчати помічати неохайність в одязі та усувати її.	П. Е.-ц. П. М. Х.-е. С.-м.	Спостереження за чорнобривцями. Рухливі ігри: «Біжить до мене», «До ляльок у гості». Колективна праця: «Складемо красивий букет із квітів». Індивідуальна робота із закріплення форми предметів (куля).	Х.-е. М. Ф. Е.-ц. К. П.	Господарсько-побутова праця: поливання квітів на квітнику з вихователем.	С.-м. Ф. М.	Спостереження за роботою вихователя на квітнику. Праця: допомогти вихователю зібрати городній інвентар. Рухливі ігри: «Через струмочок», «Ти мені – я тобі». Індивідуальна робота: порівняння предметів за величиною.	П. М. Ф. Е.-ц. Ф. П.
ВІТРОРОК	Красиві осінні квіти	Розгляд осінніх квітів. Дидактична гра «Постав квіточку у вазу». Рухлива гра «Поїзд». Індивідуальна робота: уточнення назв осінніх квітів.	П. Х.-е. П. Ф. Е.-ц. М.	Спостереження за квітами (будова квітки). Рухливі ігри: «З купи на купину», «Дрібушечки». Праця: будівництво пісочних пірамідок. Індивідуальна робота: вправлення у звуконаслідуванні.	П. М. Ф. С.-м. К. М.	Весела година «Ось як танцюють малюта».	Х.-е. Ф. Е.-ц. К.	Спостереження за вітром. Рухливі ігри: «Жили у бабусі», «Через струмочок». Праця: збирання сухих листочків. Індивідуальна робота: вправлення у стрибках на двох ногах.	Е.-ц. П. Ф. С.-м. Х.-е. Ф.

СЕРЕДА	Жучок-сонечко та його друзі комахи	Спостереження за жучком-сонечком. Дидактична гра «Мої чарівні пальчики». Рухлива гра «Сонечко чи сонце». Індивідуальна робота: вправління у доборі прикметників (сонечко яке?).	П. М. Х.-е. Ф. М.	Спостереження за бджілкою. Рухливі ігри: «Бджілки», «Упіймай комара». Праця: з допомогою вихователя полити квіти на квітнику. Індивідуальна робота: вправління у імітації рухів комах.	П. М. Ф. С.-м. К. П.	Фізкультурна розвага «Мій дзвінкий веселий м'яч».	Ф. Е.-ц.	Спостереження за мурашками. Рухливі ігри: «З купини на купину», «Жучки». Праця: допомогти вихователю зібрати іграшки після гри. Індивідуальна робота: вправління у вимові назв комах.	П. Е.-ц. Ф. С.-м. М.
ЧЕТВЕР	Дошки, дощик, кап-кап-кап	Спостереження за калюжами. Рухливі ігри: «Іде, іде дід, дід», «По калюжах». Самообслуговування: вчити дітей самостійно знімати взуття і ставити його на місце. Індивідуальна робота: звуконаслідування дошових крапель.	П. М. Ф. С.-м. Ф.	Спостереження за перехожими. Рухливі ігри: «Дрібушечки», «Сонечко і дощик». Праця: допомогти вихователю зібрати іграшки після гри. Індивідуальна робота: уточнення знань про властивості води.	Е.-ц. М. Ф. С.-м. Ф. М. П.	Конструювання «Доріжка для машин».	К. Ф.	Спостереження за дощем. Рухливі ігри: «Біжить до мене», «Поїзд». Праця: привчати складати іграшки після ігор. Індивідуальна робота: «Мої ручки» (валеологія).	П. М. Ф. С.-м. М.

ВІПИНТЪ.П		Узатгальнення		М. П. Ф. М. П. С.-м. Ф. М.		М. П. Ф. С.-м. Ф. М.		Самообслуговування: вчити дітей самостійно одягатися.		Ф. М. С.-м.		Спостереження за поведінкою комах. Рухливі ігри: «Сонечко і дощик», «З купини на купину».		П. Ф. М. П. Е.-ц. К.	
Бесіда «Що росте на квітнику?» Рухлива гра «Ми маленькі діти». Дидактична гра «Назви комаху». Індивідуальна робота з вправлення у звуковимові. Праця: залучення дітей до господарсько-побутової праці (далі ГПП).		М. П. Ф. М. М. С.-м. Ф.		Спостереження за станом погоди. Рухливі ігри: «Впіймай комара», «Жучки». Праця: залучати дітей до прибирання майданчика. Індивідуальна робота: звуконаслідування явищ природи.		М. П. Ф. С.-м. Ф. М.		Спостереження за поведінкою комах. Рухливі ігри: «Сонечко і дощик», «З купини на купину». Індивідуальна робота: порівняння знайомих квітів за кольором, формою, розміром. Праця: разом з вихователем скласти букет з декоративних квітів.		Ф. М. С.-м.		Спостереження за поведінкою комах. Рухливі ігри: «Сонечко і дощик», «З купини на купину». Індивідуальна робота: порівняння знайомих квітів за кольором, формою, розміром. Праця: разом з вихователем скласти букет з декоративних квітів.		П. Ф. М. П. Е.-ц. К.	

Жовтень

День тижня	Тема дня	Ранок	Лінійка розвитку	Прогулянка I	Лінійка розвитку	II половина дня	Лінійка розвитку	Прогулянка II	Лінійка розвитку
ПОНЕДІЛОК	Дари осіннього саду	Бесіда «Як ми збирали яблука».	М.	Спостереження за плодовими деревами в осінньому вбранні. Рухливі ігри: «Хто подзвонив», «Іде коза рогата». Праця: разом з вихователем позбирати яблука в кошик. Індивідуальна робота: закріпити назви фруктів, що ростуть в саду.	П.	ГПП «Збір урожаю».	С.-м.	Спостереження за працею дорослих у саду. Рухливі ігри: «Добіжи до дерева, яке я назву», «Ми помічники». Праця: допомогти вихователю зібрати іграшки після гри. Індивідуальна робота: вправління у звуковимові.	С.-м.
		Дидактична гра «Чарівна скринька».	П.		Х.-е.		Х.-е.		М.
		Рухлива гра «Знайди доріжку до саду».	Ф.		Ф.				Ф.
		Індивідуальна робота: вправління у вимові назв фруктів.	М.		С.-м.				С.-м.
		Праця: допомогти помічнику вихователя розкласти ложки до сніданку.	Ф.		М.				М.
ВІВТОРОК	Зберемо яблука та груші	Розгляд та обстеження плодів яблука та груші.	П.	Спостереження за черв'ячком у яблуці. Рухливі ігри: «Дострибай до гілочки», «Пташки літають, на земельку сідають». Праця: збір сухих гілочок на майданчику. Індивідуальна робота: продовжувати вчити класифікувати предмети за формою, кольором.	П.	Конструювання «Парканчик довкола саду».	П.	Екскурсія в куточок саду. Рухливі ігри: «По рівненьких доріжках», «Зберемо листочки». Праця: миття фруктів перед вживанням їх у їжу. Індивідуальна робота: формування понять «один—багато».	П.
		Дидактична гра «Фруктове, овоче лото».	Х.-е.		К.		К.		Х.-е.
		Українська потішка «Яблучка червоні».	П.		Ф.		М.		Ф.
		Індивідуальна робота. Виховання з КГН: миття рук перед їдою.	М.						С.-м.
		Праця: разом з вихователем покласти іграшки.	Е.-ц.		С.-м.				П.
			С.-м.		М.				М.
			Ф.		Е.-ц.				

СЕРЕДА	Чим корисні фрукти	Дослідницька діяльність «Апельсиновий сік – звідки він береться?» Дидактична гра «Знайди такий фрукт, як у мене». Рухлива гра «Карлики, велетні». Індивідуальна робота: групування предметів за величиною. Праця: привчати підсувати стільці до столів.	П. М. Е.-ц. П. Ф. П. С.-м.	Розглянути та порівняти яблука і сливи. Рухливі ігри: «Дострибни до гілочки», «М'яч у колі». Праця: назбирати у два кошики яблука і сливи. Індивідуальна робота: логопедичні вправи.	П. М. Ф. С.-м. Ф. М.	Фізкультурна розвага «Ідемо в гості до ляльок».	Ф. Е.-ц. Х.-е.	Спостереження за осіннім сонечком. Рухливі ігри «Ми помічники», «Пройди по місточку». Праця: викладемо доріжку з каштанів. Індивідуальна робота: повторення назв фруктів.	П. М. С.-м.
ЧЕТВЕР	Окраса саду – калина	Розгляд грона калини, розповідь про користь ягід калини для здоров'я. Індивідуальна робота: розрізнення за зовнішнім виглядом знайомих фруктів. Рухлива гра «Вітер збирає хмаринки». Дидактична гра «Один – багато». Праця: миття рук перед їдою.	П. М. К. Ф. П. С.-м.	Спостереження-милування кушем калини. Рухливі ігри: «Ідуть наші ніжки по осінній доріжці», «Сонечко і дощик». Індивідуальна робота: розрізнення за зовнішнім виглядом дерев і кущів. Праця: збирання красивих листочків.	М. П. Ф. М. Е.-ц. С.-м. Х.-е.	Весела година «Осінь у гості до діток прийшла».	М. Ф. Х.-е. Е.-ц.	Психогімнастика «Осінь сонечко». Рухливі ігри: «М'яч у колі», «Знайди іграшку». Праця: згрібання листя грабелями. Індивідуальна робота: порівняння листочків за кольором й величиною.	Е.-ц. Ф. С.-м. П. Х.-е.

[illegible]